Kevan ehdotus sote – alan työvoimapulan ratkaisemiseksi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston kuuleminen

Ismo Kainulainen

26.10.2021

Kevan ehdotus sote –alan työvoimapulan ratkaisemiseksi

1. Tarvitaan konkreettinen linjaus sosiaali-, terveys, - ja opetusalan tulevaisuuden työvoimatarpeesta, alan houkuttelevuuden sekä koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämisestä.

2. Työperäisen maahanmuuton käytänteitä tulee nopeasti parantaa ja käynnistää osaajapula-aloilla osaavan työvoiman kansallinen rekrytointi asiaan kuuluvine täydennys- ja kielikoulutuksiin.

3. Nyt työssä olevien työntekijöiden jaksamisesta sekä työhyvinvoinnista on pidettävä hyvää huolta.

4. Työikäisten mahdollisuuksia kehittää työn ohella omaa osaamistaan tulee entisestään parantaa ja jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteet tulee toimeenpanna pikaisesti ja toteutettava täysmääräisesti.

5. Eläkkeellä olevat ovat erinomaisia työntekijöitä pitkän työkokemuksensa ja osaamisensa ansiosta. Monilla aloilla, kuten terveydenhoidossa, eläkkeellä olevat hoitavat jo merkittävän osan erilaisista sijaisuuksista. Eläkkeelle siirtyneiden osallistumista työelämään tulee kannustaa erilaisin toimenpitein mm. verohelpotuksin.

TYÖKYVYTTÖMYYS MAKSAA

Työkyvyttömyyseläkkeelle julkisesta palveluksesta siirtyi vuonna 2020 yhteensä **5 433henkilöä,** joista

kunnista
4717

valtiolta
588

kirkolta
128



Työkyvyttömyydestä aiheutuu vuosittain
3 miljardin euron
kustannukset julkisella alalla.
Näistä kunta-alan osuus on
2 miljardia euroa.



MASENNUS VIE ELÄKKEELLE ENNEN AIKOJAAN



Vuonna 2020 kunta-alalta siirtyi masennuksen vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle **971** työntekijää.

Mielenterveyden häiriöt, erityisesti masennus ja toistuva masennus ovat entistä useammin syynä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Vuonna 2020 kunta-alalta siirtyi masennuksen vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle 971 työntekijää.

ENTISTÄ NUOREMMAT MASENTUVAT TYÖKYVYTTÖMÄKSI

Mielenterveyden häiriöiden, erityisesti masennuksen ja toistuvan masennuksen osuus työkyvyttömyyseläkkeiden sairausperusteissa on kasvanut. Eniten nousua masennuksen takia alkaneissa eläkkeissä on yli 60-vuotiailla ja alle 39-vuotiailla. Riskiammatteina korostuvat sosiaali- ja terveys- sekä opetusala: hammashoitajat, terveydenhoitajat, lastentarhanopettajat, luokanopettajat, sairaanhoitajat ja fysioterapeutit. Lisäksi yhä useampi maatalouslomittaja ja avustava keittiötyöntekijä eläköityy masennuksen vuoksi.

Työkyvyttömyyden keskimääräiset kustannukset ovat viime vuosina nousseet keskimäärin prosenttiyksikön. Se tarkoittaa kunnille 180 miljoonan euron menojen kasvua vuodessa.

KORONASTA LISÄKUORMAA

Koronakriisin myötä psyykkisen työkyvyn riskit kasvavat lyhyellä ja pitkällä aikajänteellä.

Korona kuormittaa kunta-alalla erityisesti sosiaali- ja terveysaloja sekä opetusaloja. Näillä samoilla aloilla mielenterveyden riskit kasvoivat voimakkaasti jo ennen koronaepidemiaa.

Nyt on syytä pitää huolta siitä, että kunta-alan työntekijöiden mielenterveys ei johda pysyvään työkyvyttömyyteen. Keva on tehnyt valtioneuvostolle Kestävän kasvun ohjelmaan ehdotuksen julkise nalan työkykyohjelmasta, jossa pureuduttaisiin mm. sosiaali- ja hoitoalan henkilöstön työhyvinvointiin sekä korona –kuormituksen purkamiseen.

SAIRAUSPÄIVÄRAHAN YLEISIN SYY ON MASENNUS

Sairauspoissaolot ovat kääntyneet nousuun kunta-alalla. Mielenterveyden häiriöistä johtuvat sairauspoissaolot ovat (Kelan tietojen mukaan) yleistyneet. Pitkät sairauspoissaolot aiheuttavat kunta-alalla merkittäviä taloudellisia kustannuksia ja lisäävät työntekijän riskiä jäädä pysyvästi työkyvyttömäksi.

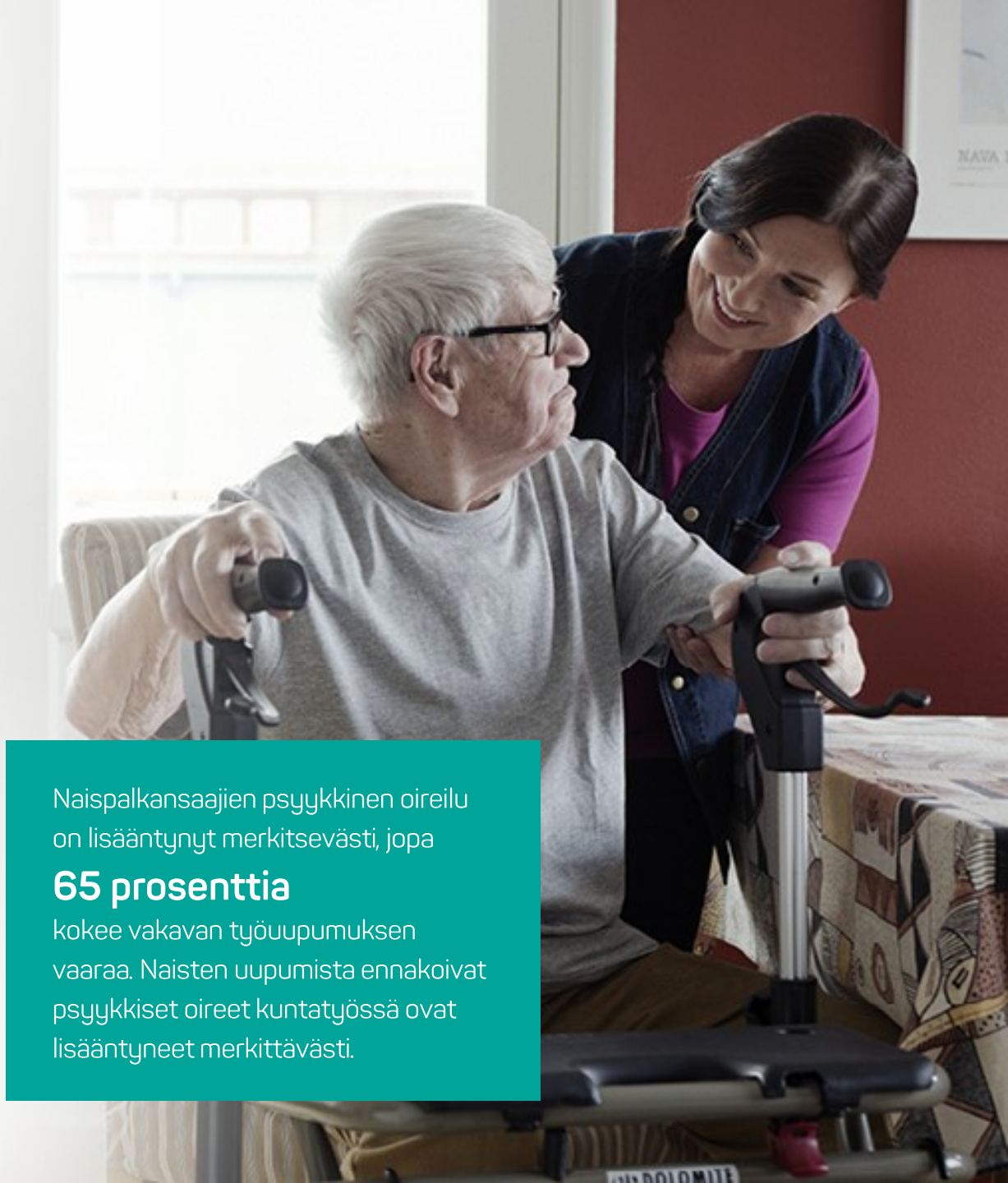

Naispalkansaajien psyykkinen oireilu on lisääntynyt merkitsevästi, jopa

65 prosenttia

kokee vakavan työuupumuksen vaaraa. Naisten uupumista ennakoivat psyykkiset oireet kuntatyössä ovat lisääntyneet merkittävästi.

KEMPELE

Miten onnistunut työterveysyhteistyö heijastuu työnantajan tunnuslukuihin?

Mielenterveyden häiriöiden sairauspoissaolopäivät (kalenteripäivät)		Muutos kalenteripäivää
2018	4898	
2019	3545	- 1353
2020	2877	- 668

Työ jaksamisen tukena -toimintamalli otettu käyttöön vuoden 2019 alussa.

Mt-puolen sairauspoissaolot laskeneet huomattavasti verrattuna vuoteen 2018. Yhteensä reilu 2000 kalenteripäivää (noin 40%).

Toimintamalli aktiivisesti käytössä.

Lähde: Kempeleen malli – vaikuttavaa mielenterveystyötä työterveysyhteistyönä-esitys työterveyspäivillä 2021

Pihlajalinna

NÄIN KUNTA-ALA ELÄKÖITYY

Arvio eläkkeelle jäävistä kuntatyöntekijöistä 2021 – 2030*

Kunta-alan eläköitymisennuste maakunnittain 2021–2030

≥ 35% | 30 % < 35 % | < 30 %

	Maakunta	Henkilöä	%
A	Ahvenanmaa	939	28,6 %
B	Etelä-Karjala	4 445	36,7 %
C	Etelä-Pohjanmaa	7 237	34,8 %
D	Etelä-Savo	5 564	37,6 %
E	Kainuu	3 014	38,1 %
F	Kanta-Häme	5 187	35,3 %
G	Keski-Pohjanmaa	2 840	31,6 %
H	Keski-Suomi	8 744	35,3 %
I	Kymenlaakso	5 509	37,2 %
J	Lappi	6 978	38,8 %
K	Pirkanmaa	15 089	33,0 %
L	Pohjanmaa	5 968	31,9 %
M	Pohjois-Karjala	6 095	37,6 %
N	Pohjois-Pohjanmaa	13 926	34,3 %
O	Pohjois-Savo	9 876	35,9 %
P	Päijät-Häme	6 077	35,4 %
Q	Satakunta	7 608	36,4 %
R	Uusimaa	47 621	30,3 %
S	Varsinais-Suomi	15 383	32,8 %
	Koko maa	**178 381**	**33,5 %**

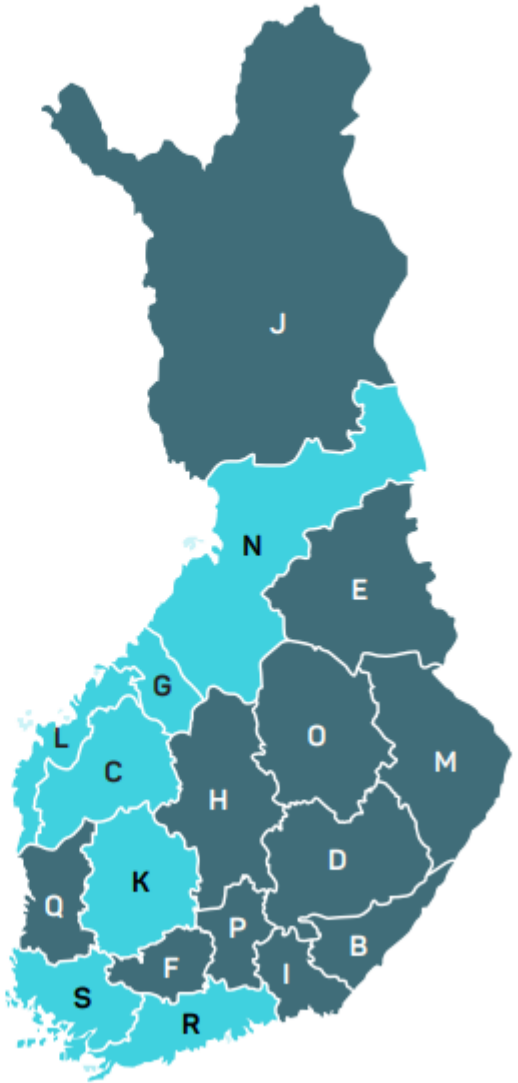

* työ- ja virkasuhteiset vakuutetut 31.12.2019.

Kunta-alan 25 suurinta ammattiryhmää, eläköityminen seuraavan 10 vuoden aikana



Osastonhoitajat **47 %**



Yleissihteerit **49 %**



Sairaala- ja laitosapulaiset **48 %**



Kiinteistöhuollon työntekijät **47 %**



Perhepäivähoitajat **47 %**

	Vanhuuseläkkeet	Osatyökyvyttömyys-eläkkeet	Työkyvyttömyys-eläkkeet	Kaikki eläkkeet	Kaikki eläkkeet
Lähihoitajat	12 055	3 602	3 076	18 734	32,6 %
Sairaanhoitajat	8 837	2 507	1 708	13 052	25,5 %
Peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajat	11 956	1 127	1 187	14 270	30,3 %
Päiväkotien ja muiden laitosten lastenhoitajat ym.	5 913	1 423	1 260	8 596	30,5 %
Lastentarhanopettajat	3 265	707	626	4 598	26,1 %
Sosiaalialan ohjaajat	3 189	892	1 012	5 093	28,9 %
Sairaala- ja laitosapulaiset	5 640	1 250	1 427	8 317	47,5 %
Luokanopettajat	4 735	168	236	5 139	32,2 %
Koulunkäyntiavustajat	2 563	682	986	4 232	27,8 %
Hallinnon ja elinkeinojen kehittämisen erityisasiantuntijat	2 346	245	315	2 906	26,9 %
Yleissihteerit	3 969	452	361	4 782	49,0 %
Erityisopettajat	2 720	243	523	3 486	40,8 %
Avustavat keittiötyöntekijät	2 160	634	661	3 455	43,0 %
Johdon sihteerit ja osastosihteerit	2 773	530	322	3 625	45,1 %
Erikoislääkärit	722	249	294	1 265	16,4 %
Kiinteistöhuollon työntekijät	2 130	353	662	3 145	46,7 %
Sosiaalityöntekijät ym.	1 385	298	263	1 946	29,0 %
Terveydenhoitajat	1 467	340	229	2 035	30,7 %
Palomiehet	970	106	257	1 334	20,5 %
Perhepäivähoitajat	1 712	189	325	2 227	46,8 %
Yleislääkärit	602	186	210	999	22,2 %
Fysioterapeutit ym.	813	192	191	1 196	28,9 %
Bioanalyytikot (terveydenhuolto)	998	175	116	1 288	33,1 %
Osastonhoitajat	1 627	104	93	1 825	47,1 %
Henkilökohtaiset avustajat	707	236	382	1 324	36,4 %

Alkavien eläkkeiden jakauma ja osuus kaikista vakuutetuista 2021 – 2030

34 %

- vanhuuseläkkeet **126 665** hlöä
- työkyvyttömyyseläkkeet **26 724** hlöä
- osatyökyvyttömyyseläkkeet **24 993** hlöä

Vakuutettuja yht. **531 944** hlöä
Eläkkeelle yht. **178 381** hlöä



Kunta-alan vakuutettujen eläköitymisennuste eläkelajeittain 2020-2039

	2020-2024		2020-2029		2020-2034		2020-2039	
	henkilöä	osuus vakuutetuista 31.12.2018	henkilöä	osuus vakuutetuista 31.12.2018	henkilöä	osuus vakuutetuista 31.12.2018	henkilöä	osuus vakuutetuista 31.12.2018
vanhuuseläkkeet	59 637	11,4 %	125 873	24,1 %	180 347	34,5 %	225 143	43,0 %
osatyökyvyttömyyseläkkeet	12 000	2,3 %	22 671	4,3 %	31 957	6,1 %	40 145	7,7 %
täydet työkyvyttömyyseläkkeet	12 890	2,5 %	24 005	4,6 %	33 347	6,4 %	41 201	7,9 %
kaikki eläkkeet	84 527	16,2 %	172 549	33,0 %	245 651	46,9 %	306 489	58,6 %

Maakunta	Ammattinimike	Kevan eläke-vakuutetut	Kaikki työlliset	Suhteellinen tarjonta	Suhteellinen kysyntä	Ylitarjonta / Ylikysyntä, työntekijää
KOKO MAA	Avustavat keittiötyöntekijät	8283	18339	28 %	13 %	2175
KOKO MAA	Bioanalyytikot (terveydenhuolto)	3900	5221	4 %	20 %	-593
KOKO MAA	Erikoislääkäri	6752	10003	1 %	13 %	-798
KOKO MAA	Erityisopettajat	7345	8085	8 %	40 %	-2299
KOKO MAA	Fysioterapeutit ym.	4086	9729	10 %	14 %	-76
KOKO MAA	Hammashoitaja	3313	5200	8 %	18 %	-285
KOKO MAA	Hammaslääkärit	2607	4129	4 %	18 %	-355
KOKO MAA	Kätilöt	2229	2418	11 %	6 %	144
KOKO MAA	Kiinteistöhuollon työntekijät	6746	25628	16 %	13 %	377
KOKO MAA	Kirjastonhoitajat, informaatikot ym.	1452	2350	18 %	15 %	107
KOKO MAA	Kokki	3249	23425	33 %	13 %	1174
KOKO MAA	Kotipalvelutyöntekijä	2146	25776	1 %	5 %	-92
KOKO MAA	Koulunkäyntiavustajat	14999	13631	37 %	15 %	6684
KOKO MAA	Lääketieteell. kuvantamis-, laitetekniikan asiant.	2445	3100	5 %	18 %	-313
KOKO MAA	Lähihoitaja	56788	74754	18 %	24 %	-738
KOKO MAA	Lastenhoitaja	26570	31618	14 %	9 %	1949
KOKO MAA	Lastentarhanopettajat	16905	21063	9 %	34 %	-4006
KOKO MAA	Luokanopettaja, peruskoulun alaluokat	15551	19526	13 %	26 %	-1869
KOKO MAA	Maatalouslomittaja	3128	3796	14 %	5 %	389
KOKO MAA	Muu lukion ja peruskoulun yläluokkien opettaja	46449	21656	5 %	3 %	840
KOKO MAA	Osastonhoitaja	3907	4626	1 %	13 %	-469
KOKO MAA	Palomiehet	7246	4152	4 %	4 %	-34
KOKO MAA	Perhepäivähoitaja	6161	6374	15 %	5 %	789
KOKO MAA	Psykologit	3425	5342	8 %	40 %	-1040
KOKO MAA	Rakennusalan työnjohtajat	1304	4411	23 %	5 %	334
KOKO MAA	Sairaanhoitaja	49751	61719	5 %	22 %	-8288
KOKO MAA	Sairaankuljetuksen ensihoitajat	2964	3435	4 %	2 %	63
KOKO MAA	Sosiaalityöntekijä	6112	10858	4 %	48 %	-2655
KOKO MAA	Terveydenhoitaja	6724	9422	8 %	7 %	71
KOKO MAA	Välinehuoltaja	1820	2204	17 %	14 %	109
KOKO MAA	Yhdyskunta- ja liikennesuunnittelijat	1417	3428	1 %	13 %	-166
KOKO MAA	Yleislääkärit	5022	7219	3 %	24 %	-1035

Taulukossa kuvattuna Työvoiman kysynnän ja tarjonnan tilaa vuonna 2020

Kevan **eläkevakuutetut** kuvaa ammattinimikkeen vakuutettujen määrää vuoden lopussa

Työlliset kuvaa ammattinimikkeen työllisten määrää ***kaikilla työnantajasektoreilla*** vuoden lopussa

Tarjonta kuvaa kuntasektorille kohdentuvien työttömien työnhakijoiden suhdetta teoreettiseen kuntasektorin työvoimaan. Luku kuvaa siis kuhunkin ammattinimikkeeseen kohdistuvaa suhteellista tarjontaa: mitä korkeampi luku, sitä enemmän tarjontaa on.

Kysyntä kuvaa kuntasektorin avoimia työpaikkoja suhteessa kuntasektorin työllisten määrään. Luku kuvaa siis kuhunkin ammattinimikkeeseen kohdistuvaa suhteellista kysyntää. Mitä korkeampi luku on, sitä enemmän kysyntää on.

Ylitarjonta / Ylikysyntä kuvaa ammattinimikkeeseen kohdistuvaa ylitarjontaa tai ylikysyntää työntekijöinä. Negatiivinen luku kuvaa työvoimapulaa ja positiivinen työvoimaylijäämää.

Maakunta	Ammattinimike	Kevan eläke-vakuutetut	Suhteellinen ylitarjonta / ylikysyntä	Ennuste tulevasta (huomioituna valmistuminen ja eläköityminen)	
			2020	2025	2030
KOKO MAA	Avustavat keittiötyöntekijät	8283	26,3	24,9	19,1
KOKO MAA	Bioanalyytikot (terveydenhuolto)	3900	-15,2	-14,7	-10,6
KOKO MAA	Erikoislääkäri	6752	-11,8	-11,9	-13,1
KOKO MAA	Erityisopettajat	7345	-31,3	-32,0	-34,3
KOKO MAA	Fysioterapeutit ym.	4086	-1,9	-2,8	-6,6
KOKO MAA	Hammashoitaja	3313	-8,6	-9,8	-14,9
KOKO MAA	Hammaslääkärit	2607	-13,6	-14,8	-18,2
KOKO MAA	Kätilöt	2229	6,5	6,4	7,0
KOKO MAA	Kiinteistöhuollon työntekijät	6746	5,6	4,1	-2,1
KOKO MAA	Kirjastonhoitajat, informaatikot ym.	1452	7,4	7,2	7,1
KOKO MAA	Kokki	3249	36,1	34,7	28,0
KOKO MAA	Kotipalvelutyöntekijä	2146	-4,3	-5,4	-8,9
KOKO MAA	Koulunkäyntiavustajat	14999	44,6	43,9	40,1
KOKO MAA	Lääketieteell. kuvantamis-, laitetekniikan as.	2445	-12,8	-12,6	-10,7
KOKO MAA	Lähihoitaja	56788	-1,3	-1,9	-4,7
KOKO MAA	Lastenhoitaja	26570	7,3	6,6	3,7
KOKO MAA	Lastentarhanopettajat	16905	-23,7	-24,5	-27,8
KOKO MAA	Luokanopettaja, peruskoulun alaluokat	15551	-12,0	-12,9	-16,3
KOKO MAA	Maatalouslomittaja	3128	12,4	10,8	3,7
KOKO MAA	Muu lukion ja peruskoulun yläluokkien op.	46449	1,8	1,5	-0,2
KOKO MAA	Osastonhoitaja	3907	-12,0	-11,5	-7,9
KOKO MAA	Palomiehet	7246	-0,5	-0,7	-1,6
KOKO MAA	Perhepäivähoitaja	6161	12,8	12,1	10,4
KOKO MAA	Psykologit	3425	-30,4	-30,7	-32,1
KOKO MAA	Rakennusalan työnjohtajat	1304	25,6	24,0	18,7
KOKO MAA	Sairaanhoitaja	49751	-16,7	-17,2	-18,9
KOKO MAA	Sairaankuljetuksen ensihoitajat	2964	2,1	1,9	1,1
KOKO MAA	Sosiaalityöntekijä	6112	-43,4	-43,7	-44,9
KOKO MAA	Terveydenhoitaja	6724	1,1	1,0	2,5
KOKO MAA	Välinehuoltaja	1820	6,0	4,4	-2,3
KOKO MAA	Yhdyskunta- ja liikennesuunnittelijat	1417	-11,7	-12,1	-13,2
KOKO MAA	Yleislääkärit	5022	-20,6	-20,9	-21,7

Taulukossa kuvattuna Työvoiman kysynnän ja tarjonnan **ennuste vuosille 2025 ja 2030**

Kevan **eläkevakuutetut** kuvaa ammattinimikkeen vakuutettujen määrää vuoden lopussa

Suhteellinen ylitarjonta/ylikysyntä vuonna 2020

Ennuste tulevasta 2025 ja 2030: Ennustemalli, joka ennustaa ammattinimikekohtaista suhteellista ylitarjontaa/ylikysyntää tulevaisuudessa perustuen eläköitymisennusteen sekä koulutusennakointi-selvityksen dataan. Luvut kuvaavat sitä, kuinka suuri tarjonta/kysyntä on suhteessa ammattinimikkeen kuntasektorin työllisten määrään.

Indeksi saa arvon 0, kun ammattinimikkeen kuntasektorille kohdentuva työvoiman tarjonta kattaa täsmälleen työvoiman kysynnän, eli avoimet työpaikat. Tällöin kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa.

Mitä suurempi luku, sitä suurempi on ammattinimikkeeseen kohdistuva tarjonta, eli sitä enemmän kyseiselle ammattinimikkeelle löytyy työhakijoita suhteessa avoimiin työpaikkoihin

Mitä pienempi luku, sitä suurempi on ammattinimikkeeseen kohdistuva kysyntä suhteessa työhakijoihin

KEVAN KUNTAPÄÄTTÄJÄBAROMETRI

Kuntapäättäjien arvio työvoiman saatavuudesta

Työvoiman riittävyys kunnassa

Miten arvioit kuntasi kohdalla työvoiman riittävyyden, onko avoimiin vakansseihin ollut saatavissa riittävissä määrin osaavia työntekijöitä?

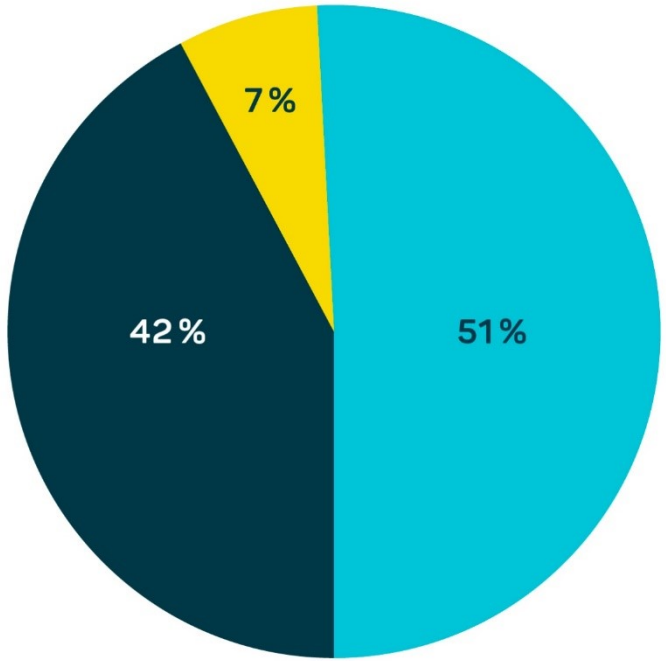

- Kyllä, hakijoita on ollut riittävästi
- Ei, hakijoita on ollut liian vähän *
- En osaa sanoa

Uudet valtuutetut lokakuu 2021.
65 % hakijoita ollut liian vähän

***VASTAAJIEN MUKAAN SUURIN OSAAJAPULA ON SOTE-PALVELUISSA:**

- Terveydenhuollon muu henkilöstö / hoitajat (21 %)
- Sosiaalitoimi (18 %)
- Sote-ala (12 %)
- Lääkärit (9 %)

SIVISTYSTOIMI SEURAAVAKSI SUURIMPANA:

- Opetus ja varhaiskasvatus (15 %)
- Psykologit ja puheterapeutit (4 %)

TEKNINEN TOIMI KOLMANTENA:

- Tekninen toimi (12 %)
- Kiinteistöpalvelut (2 %)

MUUT:

- Johto ja hallinto (4 %)
- ”Kaikki” (2 %)

Eläkkeellä tehtävään palkkatyöhön liittyvät kysymykset

- Tekeekö palkkatyötä eläkkeen ohella?

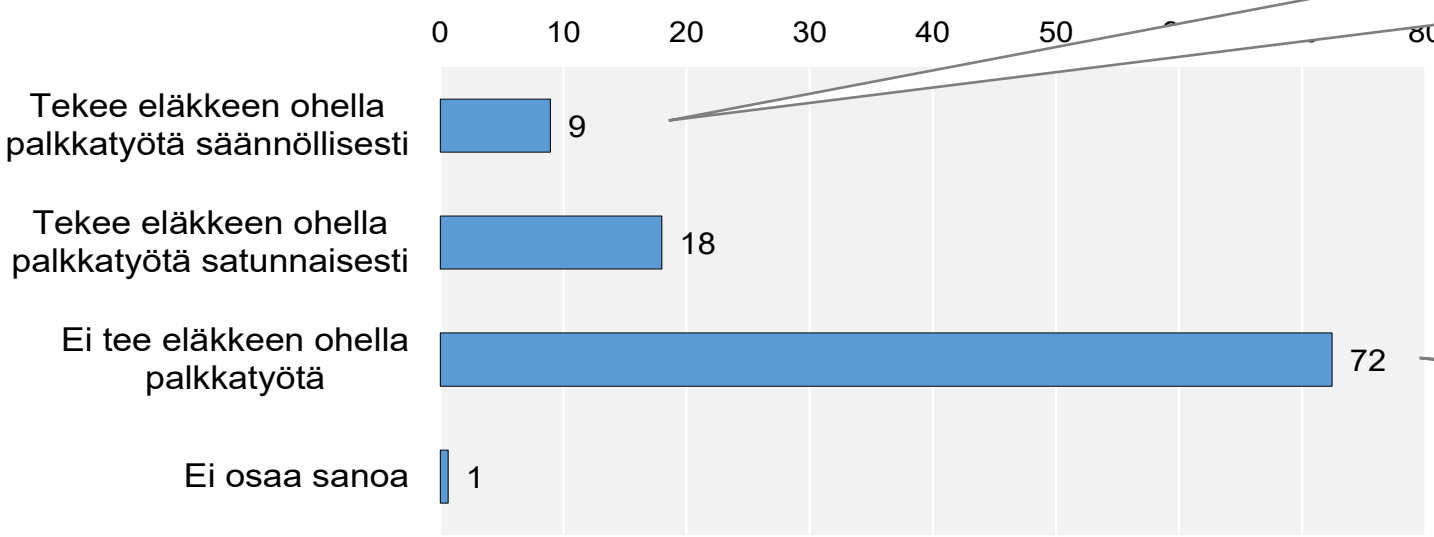

Joka kymmenes (9 %) tutkimukseen osallistunut eläkeläinen kertoi tekevänsä eläkkeen ohella palkkatyötä säännöllisesti. Lisäksi 18 % totesi työskentelevänsä satunnaisesti.

Valtaosa (72 %) eläkeläisistä ei tee palkkatyötä.

Eläkkeellä n=2077

Eläkkeellä tehtävään palkkatyöhön liittyvät kysymykset

- Onko kiinnostunut tekemään palkkatyötä eläkkeen ohella?

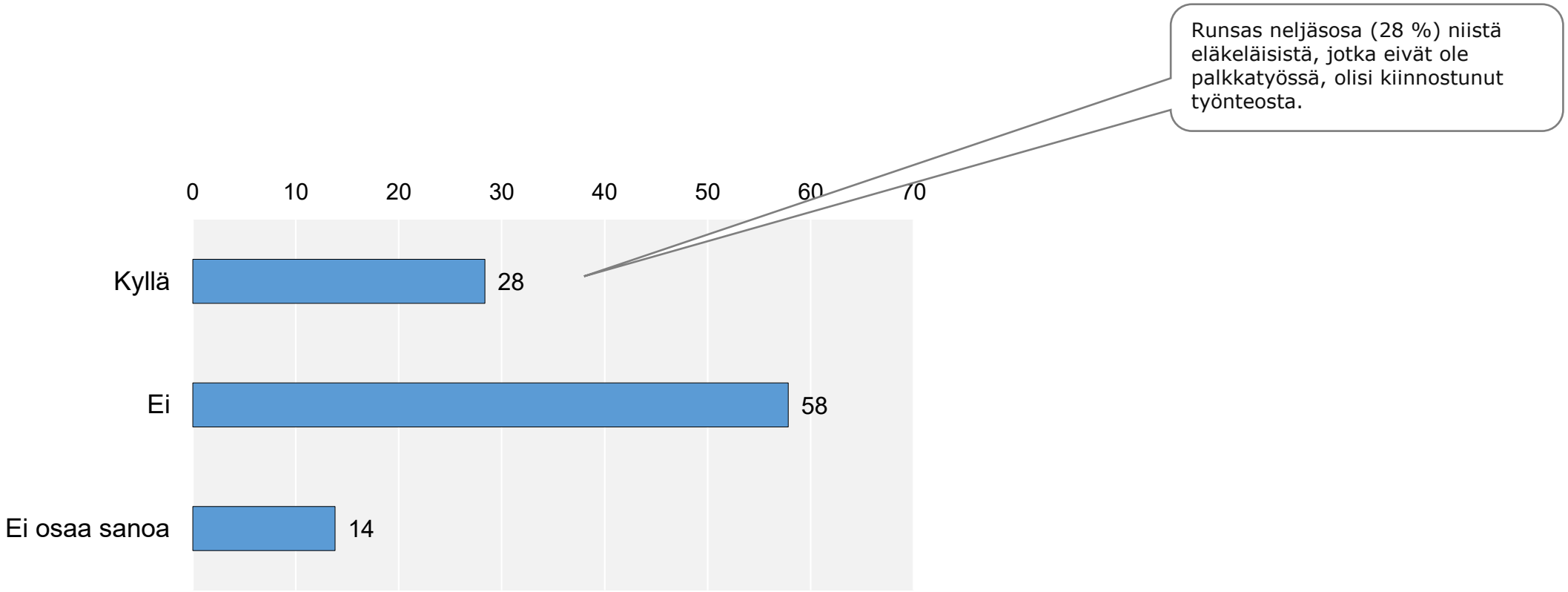

Eläkkeellä, ei palkkatyössä
n=1597

Eläketutkimus 2021, KOKO MAA
Kyselyyn vastasi 4.357 henkilöä 7. – 27.9.2021

Kevan ehdotus sote –alan työvoimapulan ratkaisemiseksi

1. Tarvitaan konkreettinen linjaus sosiaali-, terveys, - ja opetusalan tulevaisuuden työvoimatarpeesta, alan houkuttelevuuden sekä koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämisestä.

2. Työperäisen maahanmuuton käytänteitä tulee nopeasti parantaa ja käynnistää osaajapula-aloilla osaavan työvoiman kansallinen rekrytointi asiaan kuuluvine täydennys- ja kielikoulutuksiin.

3. Nyt työssä olevien työntekijöiden jaksamisesta sekä työhyvinvoinnista on pidettävä hyvää huolta.

4. Työikäisten mahdollisuuksia kehittää työn ohella omaa osaamistaan tulee entisestään parantaa ja jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteet tulee toimeenpanna pikaisesti ja toteutettava täysmääräisesti.

5. Eläkkeellä olevat ovat erinomaisia työntekijöitä pitkän työkokemuksensa ja osaamisensa ansiosta. Monilla aloilla, kuten terveydenhoidossa, eläkkeellä olevat hoitavat jo merkittävän osan erilaisista sijaisuuksista. Eläkkeelle siirtyneiden osallistumista työelämään tulee kannustaa erilaisin toimenpitein mm. verohelpotuksin.



Ismo Kainulainen
0505173594
Ismo.kainulainen@keva.fi
@IsmoKainulainen